

Nr 40

Utlåtande i anledning av dels proposition med förslag om den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten, m. m., dels motioner angående regionalpolitiken.

Bankoutskottet behandlar i detta utlåtande *dels* proposition nr 75 med förslag om den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten, m. m. såvitt propositionen avser de långsiktiga målen för regionalpolitiken, jämte motioner som väckts i anledning av densamma, *dels* motioner angående regionalpolitiken vilka väckts under den allmänna motionstiden vid riksdagens början.

Propositionen

I propositionen nr 75, dagtecknad den 13 mars 1970, har Kungl. Maj:t under återopande av ett propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för samma dag föreslagit riksdagen att bl. a. godkänna vad chefen för inrikesdepartementet enligt statsrådsprotokollet förordad i fråga om regionalpolitikens mål.

Propositionen har hänvisats till bankoutskottet såvitt den avser de långsiktiga målen för regionalpolitiken. I övriga delar har den hänvisats till statsutskottet, som behandlar den i sitt utlåtande nr 103.

I propositionen redogörs till en början för 1964 års riktlinjer för lokaliseringspolitiken, s. 6—8, regionala utvecklingstendenser och problem m. m., s. 9—36, internationella erfarenheter, s. 36—45 (såvitt gäller regionalpolitiska mål s. 37 f.), och erfarenheter från försöksperioden, s. 45—63.

I ett avsnitt om mål för lokaliserings- och regionalpolitiken presenteras principiella synpunkter som framlagts av expertgruppen för regional utredningsverksamhet (ERU) i dess rapport »Balanserad regional utveckling» (SOU 1970: 3), s. 63—66,

allmänna synpunkter som framlagts av 1968 års lokaliseringsutredning i dess delbetänkande »Lokaliserings- och regionalpolitik» (SOU 1969: 49), s. 66 f., och

remissinstansernas uttalanden om regionalpolitikens mål, s. 67—74.

Departementschefen behandlar på s. 180—185 bakgrunden till och erfarenheterna av den nuvarande regionalpolitiska stödverksamheten och på s. 186—192 regionalpolitikens mål.

Ytterligare några avsnitt i propositionen har betydelse för bankoutskottets behandling av vissa motioner. Frågan om etableringskontroll och etableringsanmälan är föremål för en redogörelse på s. 168—173 och ett uttalande av departementschefen på s. 197. Om de statsägda företagens roll inom regionalpolitiken uttalar sig departementschefen på s. 194 f.

Motionsyrkandena

De motionsyrkanden som behandlas i utlåtandet återges i det följande i den ordning vari de tas upp i utskottets yttrande och med samma bokstavsbezeichnungar som förekommer i utskottets hemställan. De motioner som har nummer under 1000 har väckts under den allmänna motionstiden, övriga i anledning av propositionen.

A) Grundläggande frågor rörande de långsiktiga målen för regionalpolitiken behandlas i

a) de likalydande motionerna I: 314 av herr *Werner* och II: 338 av herr *Hermansson m. fl.*, vari hemställes att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t begära »förslag till en ny regionalpolitik grundad på följande huvudmålsättningar, nämligen

- (a) Åt varje län full, effektiv sysselsättning utan avfolkning.
- (b) Regionalpolitisk styrning av alla företagsetableringar.
- (c) Nettotillväxten till andra regioner än storstäderna.
- (d) Total samhällelig kostnadskalkyl — profiten får ej vara styrningsfaktor.
- (e) Överföring av tung trafik till järnvägarna. Utbyggnad av den kollektiva trafiken.
- (f) Stopp för bebyggelsemönster som sänker den biologiska standarden.»;

b) de likalydande motionerna I: 820 av fru *Elvy Olsson* och II: 955 av herrar *Johansson* i Växjö och *Josefson* i Arrie, vari bl. a. hemställes att riksdagen skall uttala sig för »en decentraliserad bebyggelsestruktur i landet»;

c) de likalydande motionerna I: 313 av herr *Johan Olsson m. fl.* och II: 972 av herr *Åsling m. fl.*, vari bl. a. hemställes (1) att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala sig för »att en regionalpolitisk målsättning som också innehåller en befolkningspolitisk målsättning utarbetas syftande till ett decentraliserat samhälle»;

d) de likalydande motionerna I: 103 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 116 av herr *Hedlund m. fl.*, vari hemställas

1. att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om att vid pågående utredning om regionalpolitiken måtte utformas förslag till en regionalpolitisk målsättning för statsmakterna i syfte att enligt motionerna skapa ett så långt möjligt decentraliserat samhälle; samt

2. att riksdagen i avvaktan på att en sådan målsättning kan fastställas redan nu skall uttala »att lokaliserings- och regionalpolitiken i all möjlig utsträckning skall utnyttjas i syfte att skapa ett sådant näringsliv och en sådan serviceutrustning i Norrlandslänen och andra s. k. skogslän att ytterligare befolkningsutflyttning därifrån inte påtvingas».

B) Vissa i förhållande till propositionen avvikande och kompletterande synpunkter framförs i motionen II: 1352 av herr *Tobé*, vari hemställas att riksdagen vid behandlingen av propositionen i vad den avser mål och medel i regionalpolitiken skall beakta de i motionen framförda synpunkterna.

Innehörden av detta yrkande framgår av det referat av motionen som lämnas nedan i utskottets yttrande.

Principiella synpunkter på regionalpolitikens inriktning framförs vidare i

C) de likalydande motionerna I: 1142 av herr *Helén m. fl.* och II: 1340 av herr *Gustafson* i Göteborg *m. fl.*, såvitt däri hemställas (I.1) att riksdagen skall uttala »att stödåtgärder i större utsträckning bör inriktas på generella åtgärder som främjar ett företagsvänligt klimat, varvid förutom sänkta person- och frakttaxor bör prövas bl. a. teleavgifterna, regionalt sloppande av arbetsgivaravgiften, snabbare avskrivning för industribyggnader, lindring av energiskatten samt andra differentieringar i skattehänseende som kan främja Norrlands utveckling»;

D) de likalydande motionerna I: 380 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 426 av herr *Hedlund m. fl.*, vari hemställas att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t överlämnar ett av centerpartiets styrelse antaget regionalpolitiskt 15-punktersprogram, vilket återges i motionerna, till 1968 års lokaliseringsutredning för dess fortsatta arbete;

E) de likalydande motionerna I: 1144 av herr *Axel Georg Pettersson* och II: 1348 av herr *Larsson* i Öskevik *m. fl.*, vari hemställas att riksdagen skall uttala sig för »att de stödområdesprinciper som nu ligger till grund för samhällets regionalpolitiska insatser snarast möjligt ersätts med regionalpolitiska målsättningsprinciper».

F) Önskemål om en regionalpolitisk utvecklingsplan framställs i de likalydande motionerna I: 1142 av herr *Helén m. fl.* och II: 1340 av herr *Gustafson* i Göteborg *m. fl.*, såvitt däri hemställas (II.1) att riksdagen skall i

skrivelse till Kungl. Maj:t begära »att i samverkan med lokala och regionala myndigheter en utvecklingsplan utarbetas med klart formulerade regionalpolitiska mål och angivande av vilka särskilda insatser från samhällets sida som krävs i de olika orterna».

G) Liknande önskemål avseende Norrland framställs i

a) de likalydande motionerna I: 58 av herr *Helén m. fl.* och II: 69 av herr *Gustafson* i Göteborg *m. fl.*, vari hemställes att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t begära

»(1) att utvecklingsplan med klar målsättning för utvecklingen i olika regioner i Norrland utarbetas, och

(2) att med ledning av denna utvecklingsplan ett näringspolitiskt program för Norrland upprättas som underlag för statens mer långsiktiga Norrlandspolitik»;

b) de likalydande motionerna I: 472 av herr *Karl Pettersson m. fl.* och II: 963 av herrar *Nilsson* i Agnäs och *Petersson* i Gäddvik, vari hemställes att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att motionerna överlämnas till den pågående lokaliseringsutredningen »med uppdrag till utredningen att i den fortsatta lokaliseringsverksamheten lägga upp en tioårig utvecklingsplan för Norrland».

Motiveringen till vad som yrkas i de under a nämnda motionerna anföras i de likalydande motionerna I: 47 och II: 57.

H) Norrbottens problem tas upp i de likalydande motionerna I: 826 av herr *Strandberg* och II: 965 av herrar *Petersson* i Gäddvik och *Stridsman*, vari hemställes att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om »en försöksvis bedriven regionalpolitisk insats för att vända den nuvarande utvecklingen i Norrbotten så att målsättningen i länsplanering BD 80 är möjlig att uppnå».

I) En fråga rörande statliga företag tas upp i de likalydande motionerna I: 387 av herr *Werner* och II: 429 av fru *Marklund m. fl.*, vari hemställes att riksdagen skall uttala »att statliga verkstads- och träförädlingsindustrier skall utvecklas i skogslänen».

Motiveringen till detta yrkande anföras i de likalydande motionerna I: 343 och II: 379.

Utredningsverksamhet av olika slag föreslås i

K) de likalydande motionerna I: 802 av herr *Ingvar Andersson m. fl.* och II: 970 av herr *Åkerlind*, vari hemställes att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa »att Kungl. Maj:t låter tillsätta en expertutredning

i syfte att belysa konsekvenserna av den näringslivslokalisering och befolkningsomflyttning som sker»;

L) de likalydande motionerna I: 75 av herrar *Lindblad* och *Per Jacobsson* och II: 91 av herrar *Jönsson* i Ingemarsgården och *Westberg* i Ljusdal, vari hemställas att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t begära »en offentlig kartläggning av arbetskraftskostnader, särskilt de företags- och samhällsekonomiska konsekvenserna av lokal överefterfrågan på arbetskraft»;

M) de likalydande motionerna I: 159 av herr *Karl Pettersson m. fl.* och II: 180 av herrar *Petersson* i Gäddvik och *Nilsson* i Agnäs, vari hemställas att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om »att en plan snabbt upprättas om statliga verksamheter — eller delar därav — utflyttning till lämpliga orter i Norrland».

N) Frågan om etableringskontroll berörs i

a) de likalydande motionerna I: 1112 av herr *Ferdinand Nilsson m. fl.* och II: 1309 av herr *Vigelsbo m. fl.*, vari hemställas att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om »förslag snarast avseende stödombudensindelningens avskaffande och införande av etableringskontroll inom storstadsregioner och andra orter med riklig tillgång på arbetstillfällen men brist på arbetskraft och bostäder»;

b) de likalydande motionerna I: 384 av herr *Eric Carlsson* och II: 435 av herr *Sundkvist m. fl.*, vari hemställas att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om »skyndsamt utredning och förslag till åtgärder för att hejda storstädernas expansion, varvid särskilt frågan om etableringskontroll i storstadsregioner bör övervägas»;

c) de likalydande motionerna I: 228 av herr *Nils-Eric Gustafsson* och II: 339 av herr *Åstling m. fl.*, vari hemställas att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t »begära att vid fortsatt utredning om regionalpolitikens utformning skyndsamt prövas införande av etableringskontroll i storstadsregionerna» i enlighet med vad i motionerna anförts;

d) de likalydande motionerna I: 823 av herr *Bertil Petersson m. fl.* och II: 964 av herr *Nilsson* i Kalmar *m. fl.*, vari hemställas att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t begära »tillsättandet av en utredning med uppdrag att utreda och framlägga förslag till införandet av etablerings- och investeringskontroll i landet».

De under a nämnda motionerna har såvitt de icke avser införande av etableringskontroll hänvisats till statsutskottet.

O) Förslag rörande begränsning av storstädernas expansion framlägg i övrigt i

a) de likalydande motionerna I: 384 av herr *Eric Carlsson* och II: 435 av herr *Sundkvist m. fl.*, såvitt det däri ställda yrkandet — som återges under N. b ovan — icke avser införande av etableringskontroll;

b) de likalydande motionerna I: 313 av herr *Johan Olsson m. fl.* och II: 972 av herr *Åsling m. fl.*, vari, såvitt nu är i fråga, hemställas (2) att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t »anhålla om utredning och förslag till effektiva åtgärder för att balansera storstädernas tillväxt, varvid särskilt bör prövas frågan om stimulansbidrag för flyttning av företag från storstadsregionerna»;

P) de likalydande motionerna I: 820 av fru *Elvy Olsson* och II: 955 av herrar *Johansson* i Växjö och *Josefson* i Arrie, vari, såvitt nu är i fråga, hemställas

att riksdagen skall hos Kungl. Maj:t anhålla om »att man med alla de medel statsmakterna har i sin hand påverkar utvecklingen i storstadsregionerna mot i alla avseenden goda miljöförhållanden».

Liknande innebörd har de förslag som framläggs i

Q) de nyssnämnda motionerna I: 820 och II: 955 såvitt däri hemställas att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om »åtgärder för att få Storstockholms regionplanefråga prövad i ett vidare befolkningspolitiskt och miljömässigt perspektiv»;

R) de likalydande motionerna I: 378 av herrar *Bengtson* och *Thorsten Larsson* och II: 574 av herr *Hansson* i Skegrie *m. fl.*, vari hemställas att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om »att vid pågående lokaliseringstudering må prövas möjligheterna av att genom s. k. nya städer enligt det system, som tillämpats främst i Storbritannien, lätta på befolkningsstrycket i första hand i Örestad, Storstockholm och Storgöteborg», i enlighet med motionernas syfte;

S) de likalydande motionerna I: 995 av herr *Thorsten Larsson m. fl.* och II: 949 av herr *Gustavsson* i Alvesta *m. fl.*, vari hemställas att riksdagen skall i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om »åtgärder för en regional samordning för läns- och kommunalplanering som förhindrar koncentrationsbildning» i enlighet med vad i motionerna anförts.

De under punkterna C och F berörda motionerna I: 1142 och II: 1340 behandlas i övriga delar i statsutskottets utlåtande nr 103.

Uppgifter i anslutning till vissa motioner

Departementspromemoria angående lokaliseringssamråd

Inom inrikesdepartementet har, som framgår av propositionen (s. 197), utarbetats en promemoria angående lokaliseringssamråd, vilken sänts ut

på remiss. I denna redovisas ett förslag rörande ett lokaliseringspolitiskt motiverat samråd, grundat på en speciell anmälnings- och samrådsskyldighet i fråga om planerade nyetableringar eller utvidgningar. Enligt förslaget skall det ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa den närmare geografiska avgränsningen av de områden där samrådsskyldighet skall gälla. Samrådsförfarandet föreslås bli baserat på en anmälningskyldighet, knuten till vissa fall av lokalanskaffning. Möjligheterna att framdeles lägga planerade sysselsättningsökningar till grund för anmälningskyldigheten anges dock böra uppmärksammas. Anmälningskyldigheten bör enligt förslaget omfatta allt ianspråktagande av lokaler som föranleder ny-, till- eller ombyggnad eller annan åtgärd med byggnad som kräver byggnadslov enligt byggnadslagstiftningen. Undantag från anmälningskyldigheten föreslås gälla i fråga om lokaler tillhöriga statliga och kommunala myndigheter, lokaler för bostadsändamål samt kyrkor och andra allmänna samlingslokaler.

Anmälan skall göras till en s. k. lokaliseringsmyndighet, som föreslås bli arbetsmarknadsstyrelsen. Myndighetens uppgifter tänkes bli att lämna informationer och göra utredningar om förutsättningarna för etablering eller utvidgning dels på den planerade etableringsorten, dels på andra orter, i första hand inom stödområdet, att ta upp överläggningar om alternativ lokalisering och att efter överläggningarna utfärda bevis om att samråd har förekommit. Efter avslutat samråd skall den anmälande ha frihet att själv besluta om var han skall etablera sig eller utvidga sin verksamhet.

Samrådsärendena föreslås inom arbetsmarknadsstyrelsen skola handläggas av en särskild delegation med företrädare för bl. a. staten, näringslivet, arbetsmarknadsparterna och kommunerna. Delegationen skall ha ett särskilt kansli. För utredningsarbete föreslås dessutom länsstyrelserna, planeringsråden, länsarbetsnämnderna och företagareföreningarna skola anlitas.

Regionplan för Storstockholm

Regionplanefrågorna för Storstockholmsområdet åligger för närvarande Kommunalförbundet för Storstockholms stads och läns regionala frågor (KSL). Verksamheten handhas inom KSL av en regionplanenämnd.

Arbetet på en revision av gällande regionplan för området påbörjades år 1963. År 1966 framlades en förberedande skiss till ny regionplan, vilken remitterades till omkring 150 instanser. År 1969 behandlades frågan i regionplanenämnden, varvid program för utarbetande av en ny regionplan fastställdes. Den nya planen beräknas kunna antas av Stockholms läns landsting år 1971.

Bygglagutredningen

Bygglagutredningen (ordförande: landshövding Gösta Netzen) tillkallades i mars 1968 för översyn av byggnadslagstiftningen. I direktiven, ut-

färdade av dåvarande chefen för kommunikationsdepartementet, konstateras att de nuvarande instituten för översiktlig planering inte är utformade så att markdispositionerna genom dem kan ledas i den omfattning samhällsutvecklingen motiverar. En riksomfattande fysisk planering saknas och regionplanerna enligt byggnadslagen har endast obetydliga rättsverkningar.

Den översiktliga planläggningen bör enligt departementschefen få en starkare ställning än för närvarande. I de riktlinjer för ett framtida plan-system som skisseras i direktiven är en utgångspunkt att en fysisk riksplan kommer att finnas, vilken skall ange markanvändningen i stora drag. Den skall tjäna till ledning vid regional och lokal fysisk planering. Regionplaner skall samordna och utgöra underlag för den lokala översiktsplaneringen och andra beslut som påverkar miljöutformningen. Dessa planer skall fastställas av Kungl. Maj:t, varvid kan tillses att de svarar mot riksplans intentioner. Vad gäller avvägningen mellan statligt och kommunalt inflytande på den fysiska planläggningen anges utgångspunkten böra vara att översiktsplanerna med de långsiktiga perspektiven och de viktiga principiella bedömningarna skall prövas allsidigt av statlig myndighet. Behovet av statlig granskning av detaljplanerna bedöms däremot komma att minska.

Nya städer

S. k. nya städer (new towns) har under efterkrigstiden anlagts i Storbritannien i syfte främst att för Londons och andra storstäders del möjliggöra en glesare bebyggelse och bosättning och förebygga fortsatt befolkningskoncentration. De nya städer som vuxit upp kring London befinner sig i regel på ett avstånd av 30—40 km därifrån. Andra storstäder som har nya städer i sin närhet är Liverpool, Birmingham och Glasgow. I en del fall har nya städer anlagts i områden där man velat stimulera industriell expansion. De nya städerna avses vara självförsörjande i fråga om sysselsättningsmöjligheter och serviceanordningar. I vilken grad detta blivit möjligt belyses av att vid 1968 års slut ca 15 procent av invånarna i nya städer var anställda vid industriföretag på orten. Sedan 1946 har i Storbritannien och Nordirland 30 nya städer anlagts eller projekterats. Vid utgången av år 1966 hade 21 befintliga nya städer en medianfolkmängd av 30 000 invånare, medan medianvärdet för deras planerade befolkningstal var 80 000.

En aktuell tendens är att ett högre befolkningstal — upp till 250 000 — åsyftas. Totalt bor nu i runt tal en miljon människor i de nya städerna. Vid sidan av anläggandet av helt nya städer förekommer en utbyggnad i stor skala av vissa redan befintliga samhällen.

De nya städernas förhållanden regleras genom en särskild lag, New Towns Act. Uppgiften att planera och anlägga en sådan stad handhas av ett

särskilt organ, benämnt Development Corporation, vars medlemmar utses av den minister som svarar för bostäder och lokalförvaltning. Sedan staden väsentligen har fullbordats, överförs viss egendomsförvaltning till en för de nya städerna gemensam kommission, utsedd på samma sätt. Kapitalförsörjningen för byggandet av nya städer ordnas genom statliga lån som skall återbetalas på 60 år.

Utskottet

De förslag rörande regionalpolitiken som framläggs i propositionen nr 75 avser en fortsättning och vidareutveckling av de lokaliseringpolitiska insatser varom riksdagen fattade principbeslut 1964 (prop. 185, BaU 48) och som haft formen av försöksverksamhet under en femårsperiod som avslutas vid det instundande budgetårsskiftet. Övergången från termen lokaliseringpolitik till termen regionalpolitik är ett uttryck för den successiva förändring av synsättet och inriktning på mera ambitiösa mål som kännetecknar denna sektor av politiken. Den hittills förda lokaliseringpolitiken kan, som 1968 års lokaliseringsutredning framhållit, närmast beskrivas såsom den samhällliga ekonomisk-politiskt inriktade verksamhet som syftar till att huvudsakligen genom direkta ekonomiska medel påverka industrins regionala utbredning. Regionalpolitiken anges ha ett avsevärt vidare syfte. Den skall påverka och styra inte bara det enskilda näringslivets utan hela samhällets ekonomiska utveckling och utbredning liksom den sociala och kulturella utvecklingen i sådan riktning att en rimlig avvägning kommer till stånd mellan expansiva och kontraktiva regioner, samtidigt som de nationella ekonomiska, sociala och kulturella målen i rimlig grad tillgodoses. En utvecklad regionalpolitik skiljer sig enligt vad den nyssnämnda utredningen påpekat från lokaliseringpolitiken bl. a. därigenom att den grundas på välunderbyggda regionala mål.

Bankoutskottets uppgift vad beträffar granskningen av propositionen har varit att ta ställning till de långsiktiga målen för regionalpolitiken, medan övriga aspekter behandlas av statsutskottet. Denna uppdelning ansluter sig till den differentiering av regionalpolitikens mål i långsiktiga och kortsiktiga som expertgruppen för regional utredningsverksamhet (ERU) angivit. De långsiktiga målen gäller enligt ERU den regionala struktur som skall eftersträvas, d. v. s. den framtida optimala regionala strukturen. De kortsiktiga målen avser frågor hur balanserad expansion eller kontraktion bör uppnås i olika regioner, d. v. s. hur problemen i samband med utvecklingen mot den eftersträlvade regionala strukturen skall lösas. Dessa kortsiktiga balansproblem har uppenbarligen nära samband med de frågor som gäller regionalpolitikens medel och som det alltså faller utanför bankoutskottets uppgift att behandla. I anslutning till ifrågavarande delar av propositionen och av vissa motioner som denna föranlett tar utskottet upp

ett stort antal vid riksdagens början väckta motioner. I dessa berörs även andra frågor avseende regionalpolitiken än de långsiktiga målen.

Målen för lokaliseringpolitiken gavs 1964 medvetet en allmän och vid formulering. De sammanfattades på följande sätt. Lokaliseringpolitiken borde medverka till en sådan lokalisering av näringslivet att landets tillgångar på kapital och arbetskraft blev fullt utnyttjade och fördelade på sådant sätt att ett snabbt ekonomiskt framåtskridande främjades. Den borde vidare syfta till en rättvis fördelning av det stigande välståndet; sålunda borde en tillfredsställande social och kulturell service erbjudas människorna i olika delar av landet. Den borde beakta de försvarspolitiska synpunkterna. Ytterligare borde den ta sikte på att värna de enskilda individernas trygghet och minska deras anpassningssvårigheter i samband med den pågående strukturomvandlingen och ekonomiska expansionen.

Vilket underlag finns i dag för en precisering och vidareutveckling av de regional-politiska målen? En bred utredningsverksamhet pågår på området och har bl. a. resulterat i två betänkanden som ligger till grund för propositionen. De utredningar varifrån dessa betänkanden emanerar har redan nämnts, nämligen expertgruppen för regional utredningsverksamhet och 1968 års lokaliseringstudering. En annan betydelsefull insats har gjorts genom länsplanering 1967, vars resultat 1969 anmälades för riksdagen och blev föremål för dess ställningstagande (prop. 1, bil. 13; SU 57).

Utgångspunkten för den presentation av regionalpolitikens mål som chefen för inrikesdepartementet lämnar i propositionen är ett par formuleringar som nära ansluter sig till 1964 års målangivelse. Det fördelningspolitiska syftet understryks, och främjande av ett snabbt ekonomiskt framåtskridande anges ånyo som ett av de uppställda målen. Departementschefen godtar uttryckligen strukturomvandlingen inom näringslivet, vilken under senare år haft stor omfattning. Den betecknas som oundgänglig för den ekonomiska tillväxtprocessen och säges vara särskilt angelägen för exportindustrin och den importkonkurrerande hemmamarknadsindustrin. En viss nyans i betraktelsesättet jämfört med 1964 synes komma till uttryck i betonandet av att snabb ekonomisk tillväxt i sig själv inte är någon garanti för att sådana mål som stigande levnadsstandard, full sysselsättning och ökad social trygghet uppnås på ett likvärdigt sätt i hela landet. Tecken på bristande balans mellan olika delar av landet noteras, såväl i form av glesbygdspöblem företrädesvis inom skogslänen som i form av stockningsproblem inom storstadsområdena. I sammanhanget nämnes de miljöpolitiska motiven för en balanserad fördelning av befolkning och näringsliv. Detta är, som departementschefen antyder, ett uttryck för den ökade insikt om miljöns betydelse för välståndet som vuxit fram under de senaste åren.

Departementschefen uttalar att han till regionalpolitiken vill hänföra sådana strävanden som har till syfte att förena ett effektivare resursutnytti-

jande på kortare och längre sikt samt ökad ekonomisk tillväxt med förbättrad jämvikt i den näringsgeografiska utvecklingen. Därefter anges samma grundsatser som återfinns i 1964 års målangivelse. Utskottet tolkar de nu angivna målen för regionalpolitiken så att de i jämförelse med de förut uppställda avses tydligare markera kravet på att en förbättrad regional balans skall eftersträvas. De olika delmål som sålunda formulerats är, framhåller departementschefen, inte alltid förenliga på kort sikt, varför avvägningar dem emellan måste göras i särskilda situationer. Utskottet vill lämna det öppet om målformuleringar av den allmänna karaktär det här är fråga om ens på längre sikt alltid ger säkert underlag för ställningstaganden i konkreta situationer.

I anslutning till ett av många remissinstanser uttalat önskemål att de regional-politiska målen skall preciseras ytterligare och utformas mera konkret rekapitulerar departementschefen vissa grundsatser som antogs i samband med behandlingen av länsplanering 1967 vid 1969 års riksdag. De innefattar bl. a. strävan att dämpa tillväxten i storstadsområdena och som alternativ till dessa bygga ut ett antal växtkraftiga stadsregioner, att satsa på områden som bedömes spontant kunna utvecklas så att de får en differentierad arbetsmarknad och att i varje län satsa på minst en region med framtida spontan tillväxtkraft.

En viktig förutsättning för att de regionalpolitiska målen skall kunna konkretiseras ytterligare anges vara att de får en fast förankring i län och kommuner. Departementschefen erinrar om att länsstyrelserna och planeringsråden håller på att i samverkan med kommunerna utarbeta regionalpolitiska handlingsprogram — länsprogram 1970 — till vilka statsmakterna beräknas kunna ta ställning tidigast år 1972. För att minska olägenheterna med det dröjsmål med den lokalt förankrade planeringen som sålunda förutskickats anger departementschefen vissa allmänna riktlinjer för programarbetet. Han understryker därvid å ena sidan att ett riksomfattande regionalt program måste vara konkret, å andra sidan att det inte får göras så detaljerat att det utesluter handlingsfrihet på regional och lokal nivå. Två huvudmoment sägs få särskild betydelse. Det första är att statsmakterna anger ramar för länens och de regionala statliga organens verksamhet, det andra att orter och regioner klassificeras med hänsyn till den typ av åtgärder som behövs för att lösa deras speciella problem. Länsplanering 1967 utmynnade, framhåller departementschefen, i målsättningar uttryckta i befolkningsramar, vilka dock inte kan ges bindande innebörd. Det saknas för närvarande enligt departementschefens uppfattning underlag för en konkretisering av den befolkningsmässiga målsättningen för stödområdet som helhet eller för skilda regioner inom eller utanför detta. För klassificeringen av orter och regioner uppställs i anslutning till tidigare ställningstaganden ett antal olika kategorier. Den första av dessa är storstadsregionerna, vilkas expansion anses böra dämpas. En andra kategori betecknas som storstads-

alternativ, d. v. s. orter eller regioner som erbjuder goda lokaliseringsbetingelser för sådan verksamhet som hittills främst varit lokaliserad i storstäderna. Storstadsalternativen bör ligga på betryggande avstånd utanför de nuvarande storstadsområdenas influensfält. Som tredje kategori nämns regionala tillväxtcentra vilka vid sidan av storstadsalternativen kan fungera som huvudorter för näringsliv och mera kvalificerad service. Till denna kategori och till storstadsalternativen bör enligt departementschefen huvuddelen av de offentliga investeringarna koncentreras. Serviceorter i glesbygdsområden säges vara av två slag, nämligen sådana där strävanden att tillhandahålla service kan understödjas med lokaliseringspolitiska insatser och sådana där i huvudsak andra medel måste tillgripas för att befolkningen skall få tillgång till tillfredsställande service. De förra betecknas som de egentliga stödjepunkterna för serviceförsörjningen i stödområdets inland. De orter som inte tillhör någon av de nämnda kategorierna bedöms icke behöva bli föremål för speciella åtgärder inom ramen för ett riksomfattande regionalpolitiskt program. Termen orter i här angivna sammanhang kan, säger departementschefen slutligen, ofta utbytas mot kommunblock. Frågan om hur de offentliga resurserna skall fördelas inom respektive kommunblock anses nämligen normalt böra vara en primärkommunal angelägenhet.

Utskottet har här relativt utförligt redogjort för de uttalanden om de långsiktiga målen för regionalpolitiken som propositionen innehåller. Av redogörelsen kan sammanfattningsvis bl. a. följande sägas framgå. Jämfört med 1964 uttrycks målen nu på ett sätt som starkare betonar kravet på regional balans och som ger den ekonomiska tillväxten en mindre central plats än tidigare. Fastställandet av mera preciserade befolkningsramar för olika orter och regioner anges som ett viktigt inslag i målangivelsen. Det uppskjutes emellertid under hänvisning till pågående planeringsarbete under medverkan av länens och kommunernas egna organ. För klassificering av orter och regioner i regionalpolitiskt sammanhang anges ett program som ger uttryck för en strävan att genom stimulans av olika slags tillväxtcentra och serviceorter effektivt motarbeta koncentrationen till storstadsregionerna och ge befolkningen i landets skilda delar tillgång till en social och kulturell service som tillfredsställer vår tids krav på jämlikhet mellan medborgarna. Utskottet noterar att propositionens målsättningsresonemang i inte ringa mån är av preliminär natur. 1968 års lokaliseringsutredning har förklarat sig ha för avsikt att under det fortsatta utredningsarbetet söka utforma en regionalpolitisk målsättning, och arbetet med länsprogrammen ger, som ovan sagts, underlag för preciseringar som nu inte kan komma till stånd.

Med understrykande av att tillfällena till mera bindande och detaljerade målangivelser bör vara att emotse inom en ganska nära framtid deklarerar utskottet sin anslutning till vad departementschefen anfört om de långsiktiga målen för regionalpolitiken.

Samtidigt med berörda delar av propositionen har utskottet behandlat de motionsyrkanden som kan sägas gå ut på modifikationer av vad som i propositionen föreslås beträffande de långsiktiga målen för regionalpolitiken. Av dessa motioner syftar de som väckts i anledning av propositionen uppenbarligen till att presentera alternativ till denna. I fråga om de motioner som framlagts under den allmänna motionstiden bör det förbehållet göras att de inte alltid klart ger vid handen i vad mån motionärerna från sina utgångspunkter kan godta propositionens förslag.

Det senast sagda gäller bl. a. motionerna I: 314 och II: 338, vari begärs »en ny regionalpolitik». Kravet underbyggs med en kritisk granskning av den nuvarande lokaliseringspolitiken och dess resultat. I en sammanfattning av vad de betraktar som den »reella innebörden i 1964 års politik» vänder sig motionärerna bl. a. mot att statens lokaliserings- och regionalpolitiska syn anpassats till det privatkapitalistiska näringslivet, att den offentliga sektorns planering underordnats den kapitalistiska utvecklingsprocessen, att en »passiv sanering» programmatiskt accepterats, att opinionen indoktrinerats för att motståndet mot avfolkningspolitiken skulle uppskjutas och att en olycklig skillnad gjorts mellan lokaliseringspolitik och miljöpolitik. De belyser statistiskt befolkningsminskningen och arbetslösheten i skogsläna och redovisar indextal enligt vilka lönenivån i dessa län på det hela taget utvecklats ofördelaktigt i förhållande till lönenivån i Stockholms- och Malmöregionerna. Genom uppgifter om skogslänens andel av lokaliseringspolitiska och arbetsmarknadspolitiska åtgärder vill motionärerna visa att dessa län icke fått speciellt stöd utan blivit styvmoderligt behandlade. Koncentrationen särskilt till Stockholms- och Örestadsregionerna kritiserar bl. a. från miljösynpunkt.

Motionärerna anger sex grundläggande mål för den begärda nya lokaliseringspolitiken. Ett av dessa gäller trafikfrågor; härvidlag får bankoutskottet hänvisa till statsutskottets behandling av detta frågekomplex. En regionalpolitisk styrning av alla förslagsetableringar påyrkas. Såsom berörs i det följande är ett förslag om obligatoriskt etableringssamråd föremål för prövning. Lokaliseringsfrågorna bör, anser motionärerna, lösas mot bakgrund av en total samhällelig kostnadskalkyl. På denna punkt kan i första hand erinras om ERU:s uppgift att, som närmare berörs i det följande, belysa de samhällsekonomiska konsekvenserna av olika lokaliseringsalternativ. Önskemålet att den ekonomiska nettotillväxten skall styras till andra regioner än storstäderna och att bebyggelsemönster som sänker den biologiska standarden skall stoppas tycks i väsentlig mån bli tillgodosett genom den uppläggning av regionalpolitiken som departementschefen förordar. Återstår kravet att varje län skall garanteras full, effektiv sysselsättning utan avfolkning. En strävan att förverkliga de i propositionen angivna regionalpolitiska målen innebär att steg tas i den riktning som motionärerna

förordar. Som framhållits såväl i den nu föreliggande propositionen som i 1969 års statsverksproposition kan emellertid befolkningsramar med bindande innebörd inte uppställas. Riksdagen godtog förra året ett uttalande av chefen för inrikesdepartementet av innebörd att det inte var möjligt att garantera olika län en sådan sysselsättning att ingen nettoutflyttning behövde ske från länen. Detta uttalande är alltjämt giltigt. Sammanfattningsvis finner utskottet att en sådan framställning till Kungl. Maj:t som motionärerna begär inte bör ifrågakomma.

I tre olika motionspar anges »ett decentraliserat samhälle» eller »en decentraliserad bebyggelsestruktur» såsom ett mål för regionalpolitiken. I motionerna I: 820 och II: 955 tas i första hand upp problem som gäller Storstockholm; i detta hänseende behandlas motionerna längre fram i utskottets yttrande. Kravet på en decentraliserad bebyggelsestruktur framgår som en konsekvens av önskan att Storstockholms expansion snabbt skall dämpas. En liknande utgångspunkt har motionerna I: 313 och II: 972, vari pläderas för att statsmakterna för de olika regionerna skall ställa upp en befolkningspolitisk målsättning som går ut på en jämnare befolkningsfördelning än den nuvarande och »ett decentraliserat samhälle». Samma tankegångar möter i motionerna I: 103 och II: 116. Motionärerna berör här inledningsvis hur samhällsplaneringen enligt deras mening bör organiseras; tyngdpunkten bör, hävdar de, läggas på regional och kommunal nivå. Till grund för länens utvecklings- och handlingsprogram måste, anför de vidare, ligga en av statsmakterna angiven regionalpolitisk målsättning. Regionalpolitiken under 1960-talet anser de närmast ha främjat en koncentrationsutveckling, om än vissa ställningstaganden av statsmakterna, t. ex. i fråga om länsplanering 1967, inneburit förord för en fördelning av expansionen på regioner i skilda delar av landet. Motionärerna erkänner att en viss koncentration i näringslivs- och bebyggelsestrukturen är nödvändig från både samhällsekonomiska och företagsekonomiska synpunkter. Inte minst miljöpolitiska skäl talar dock enligt deras mening för »ett så långt möjligt decentraliserat samhälle med livskraftiga tätorter i olika delar av landet». Denna formulering anges i första hand som en vägledning för 1968 års lokaliseringsutrednings arbete på att utforma en regionalpolitisk målsättning. I avvaktan på resultaten av det fortsatta utredningsarbetet bör riksdagen emellertid, anser motionärerna, som en preliminär lokaliseringspolitisk målsättning uttala att någon ytterligare utflyttning från skogslänen inte bör bli nödvändig.

Sistnämnda krav är, som utskottet redan framhållit, inte förenligt med den mera förutsättningslösa inställning i fråga om befolkningsramarna för olika regioner som kommer till uttryck i propositionen och som förra året vann anslutning från riksdagens sida. Utskottet kan således inte tillstyrka att riksdagen därvidlag gör det uttalande som motionärerna föreslår. Formuleringen »ett decentraliserat samhälle» synes i och för sig kunna an-

vändas som en sammanfattning av det regionalpolitiska program som framläggs i propositionen, bl. a. såvitt gäller avsikten att skapa slagkraftiga s. k. storstadsalternativ. Åtminstone om man i nämnda formulering lägger in så mycket som görs i motionerna I: 103 och II: 116 kommer den emellertid i konflikt med propositionens målangivelser. Uttrycket »ett så långt möjligt decentraliserat samhälle» pekar — även sett mot bakgrund av motionärernas erkännande att en viss grad av koncentration är nödvändig — hän mot en samhällsstruktur som radikalt avviker inte bara från den nuvarande utan också från den som en framgångsrik regionalpolitik enligt propositionens riktlinjer skulle kunna resultera i. Uppenbart är i varje fall att avsevärda restriktioner måste gälla för decentraliseringssträvandena om inte resultatet skall komma att i viktiga hänseenden avvika från sådana vedertagna värderingar beträffande ekonomisk utveckling, tillgång till någorlunda allsidigt utrustade serviceorter etc. som i och för sig inte satts i fråga av motionärerna. Utskottet kan av här angivna skäl inte rekommendera att riksdagen gör ett uttalande till förmån för »ett decentraliserat samhälle» på grundval av de nu behandlade motionerna.

I motionen II: 1352 yrkas att riksdagen vid behandlingen av propositionen skall beakta de synpunkter som motionären har framfört. De avsedda synpunkterna tycks främst vara att befolkningstal för olika regioner inte bör godtas som målangivelser för regionalpolitiken, att indragning av statliga och landstingskommunala lokalorgan ofta är en medverkande orsak till sådana svårigheter som brukar tas till intäkt för att en ort bör erhålla regionalpolitiskt stöd samt att en katalog bör upprättas över konkreta åtgärder som kan bli nödvändiga för att regionala tillväxtcentra skall kunna skapas och bibehållas.

Utskottet har inte uppfattat planerna på framtida preciseringar av befolkningstalen så att dessa avsetts bli exklusiva målangivelser. Att överväganden rörande befolkningstalen är ett betydelsefullt inslag i fastställandet av regionalpolitikens mål finner utskottet emellertid uppenbart. Den statliga och kommunala verksamhetens roll inom regionalpolitiken framhävs i propositionen; som ovan antytts innebär steget från »lokaliseringpolitik» till »regionalpolitik» just att synfältet vidgas till att jämte näringslivet omfatta bl. a. den offentliga sektorn. I den mån ytterligare insatser behövs för att den begärda åtgärds katalogen skall kunna presteras torde dessa snarast höra hemma i det fortsatta utredningsarbetet. Någon speciell åtgärd med anledning av motionen II: 1352 finner utskottet inte grund för.

En avvikelse från propositionen betecknar tydligen det i motionerna I: 1142 och II: 1340 framförda yrkandet att stödåtgärder »i större utsträckning» — nämligen än propositionen anger — bör »inriktas på generella åtgärder som främjar ett företagsvänligt klimat». Som exempel nämns åtgärder på trafikpolitikens och skattepolitikens områden. Frågor om konkreta

åtgärder av sådant slag prövas av statsutskottet och bevillningsutskottet. Självva principen är såvitt utskottet kan finna inte obeaktad i det regionalpolitiska reformarbetet. Något särskilt uttalande av den typ som motionärerna begär är därför inte påkallat.

Hittills behandlade motionsyrkanden åsyftar, som förut påpekats, att markera avvikande uppfattningar i förhållande till propositionen. Vad som påyrkas i vissa andra motioner kan snarare betecknas som kompletterande uttalanden med sikte på det fortsatta utredningsarbetet.

Ett av centerpartiets styrelse antaget regionalpolitiskt program i femton punkter återges i motionerna I: 380 och II: 426. Motionärerna föreslår att riksdagen skall anhålla att Kungl. Maj:t överlämnar detta program till 1968 års lokaliseringsutredning för dess fortsatta arbete.

De femton punkterna berör såväl mål som medel för regionalpolitiken. Eftersom 15-punktsprogrammet antogs innan lokaliseringsutredningen avgav sitt betänkande hösten 1969 är det inte förvånande att en del av de framförda önskemålen på nuvarande stadium ter sig obehövligen som direktiv för utredningen, vilken redan beaktat de frågor det här gäller. Flera av punkterna torde vara helt okontroversiella, såsom t. ex. att lokaliseringspolitiken bör stödjas av en kommunalt förankrad samhällsplanering, att olika slags samhällsservice måste samordnas med lokaliseringspolitiken och att inom denna erfordras ett förtroendefullt samarbete mellan samhället och näringslivet. Några kan ge upphov till meningsmotsättningar — i en av punkterna återfinns sålunda det ovan diskuterade uttrycket »ett så långt möjligt decentraliserat samhälle». En detaljerad genomgång av de delvis allmänt hållna punkterna i programmet kan knappast ifrågakomma i detta sammanhang. Att riksdagen inte kan ställa sig bakom programmet i dess helhet genom att efterkomma motionärernas önskemål om dess vidarebehandling till lokaliseringsutredningen finner utskottet uppenbart.

Huvuddelen av det regionalpolitiska stödet skall även i fortsättningen utgå inom ett s. k. stödområde, påpekas i motionerna I: 1144 och II: 1348. Samhällets service och resurser borde emellertid formas och fördelas efter en preciserad regionalpolitisk målsättning som anger riktlinjer för lokaliseringen i stort av näringsliv, bebyggelse och olika samhällsfunktioner. Motionärerna åberopar ett särskilt yttrande i betänkandet »Lokaliserings- och regionalpolitik» av ledamoten i 1968 års lokaliseringsutrednings rådgivande nämnd herr Fälldin (cp), vari understryks att såväl utredningsarbete som praktiska åtgärder på regionalpolitikens område måste fotas på en regionalpolitisk målsättning. När detta förverkligats är, säger motionärerna, den nuvarande metoden med särskilda stödområden otidsenlig. Samhällets totala ekonomiska insatser på regionalpolitikens område skall dock inte begränsas.

Den utformning av det regionalpolitiska stödet som föreslås i propositionen är grundad på nu föreliggande utredningsmaterial. 1968 års lokaliseringsutrednings arbete fortsätter och skall bl. a. ägnas åt målsättningsfrågor. Ett regionalpolitiskt handlingsprogram för hela landet håller på att skapas genom länsprogram 1970. Motionärernas önskemål att »regionalpolitiska målsättningsprinciper» skall åstadkommas synes bli tillgodosett genom det arbete som sålunda pågår. Huruvida vad motionärerna kallar »stödområdesprinciper» kan överges i framtiden är det för tidigt att nu yttra sig om. Utskottet avstyrker att riksdagen gör ett sådant uttalande som motionärerna föreslår.

Motionerna I: 1142 och II: 1340 innehåller också ett yrkande att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall begära att i samverkan med lokala och regionala myndigheter utarbetas en utvecklingsplan med klart formulerade regionalpolitiska mål och angivande av vilka särskilda insatser från samhällets sida som krävs i de olika orterna. De regionalpolitiska mål som anges i propositionen är, anför motionärerna, allmänt formulerade och skapar inte någon klarhet om vad regionalpolitiken konkret kommer att innebära för de olika områdena. Att en fastare regionalpolitik anses kunna utformas först när länsprogram 1970 föreligger, d. v. s. tidigast 1972, innebär att ovissheten kommer att bestå, säger motionärerna vidare. De erinrar också om det i motioner förra året framförda kravet på en utvecklingsplan för Norrland.

I sitt yttrande över bl. a. sistnämnda förslag framhöll utskottet att ett handlingsprogram innefattande beslut som kan ha avgörande betydelse för orters, kommunblocks och hela regioners framtid måste grundas på ingående utredningar och överväganden. Ett sådant program kan, påpekades det, inte begränsas till att ange stimulansåtgärder med generell räckvidd utan måste också ge uttryck åt att man på vissa platser får räkna med en befolkningsmässig tillbakagång, något som pålägger de medverkande instanserna ett stort ansvar. I avvaktan på att underlag för en ytterligare utvecklad regionalpolitisk verksamhet föreligger skall enligt vad som föreslås i propositionen tillämpas ett ytterligare utbyggt system för regionalpolitisk stödverksamhet. Motionärerna har enligt utskottets mening inte lyckats göra troligt att det nu finns tillräckliga förutsättningar för mera preciserade målformuleringar. Med förnyad erinran om det pågående regionalpolitiska planeringsarbetets innebörd avstyrker utskottet det nu aktuella motionsyrkandet.

Det ovannämnda, år 1969 ställda yrkandet på en utvecklingsplan för Norrland och ett på denna baserat näringspolitiskt program framförs ånyo i motionerna I: 58 och II: 69. Som motivering för yrkandet upprepar motionärerna vad de anförde förra året. Även utskottet kan hänvisa till vad det då yttrade i ämnet. Den fortsatta länsplaneringen torde, framhöll utskottet, 2 — *Bihang till riksdagens protokoll 1970. 8 saml. Nr 40*

medföra att det grundläggande arbetet på en utvecklingsplan för Norrland blir verkställt. Det betecknades också som angeläget att de samordnande centrala planeringsinsatserna organiserades med sikte på att Norrlandsproblemen skulle kunna få en prioriterad behandling. Om de sålunda antydda riktlinjerna följdes borde, ansåg utskottet, syftet med motionerna bli uppfyllt inom ramen för den redan inledda regionalpolitiska planeringsverksamheten, något som med hänsyn till dennas innebörd vore naturligt och eftersträvansvärt. De ytterligare preciseringar av det fortsatta planeringsarbetets utformning som nu föreligger ger enligt utskottets mening ökat underlag för här angivna slutsatser.

Stödåtgärderna i Norrland måste i framtiden bli mera omfattande än hittills, sägs det i motionerna I: 472 och II: 963. Motionärerna rekommenderar att en tioårig utvecklingsplan läggs upp för Norrland. Stödet under perioden måste, framhåller de, vara både sysselsättningspolitiskt och socialpolitiskt. Vidgade möjligheter till högre utbildning i Norrland är ett annat önskemål. Uppdraget att svara för utvecklingsplanens tillkomst bör enligt motionärernas mening åläggas 1968 års lokaliseringsutredning.

Även det nu berörda motionsyrkandet bör bedömas med hänsyn till det fortsatta regionala planeringsarbete som redovisats ovan. En utvecklingsplan för Norrland bör enligt utskottets mening i första hand framgå ur detta arbete. Utskottet finner det alltså inte klart att det föreslagna uppdraget bör ges åt lokaliseringsutredningen. Därför avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Liksom i en motion föregående år begärs nu i motionerna I: 826 och II: 965 en särskild, försöksvis bedriven regionalpolitisk insats i Norrbottens län. Motionärerna framhåller att utflyttningen från länets inland gått så långt att en ytterligare befolkningsavtappning inte kan tolereras. Den förda jordbrukspolitikerna har, menar de, haft förödande verkningar i länet. Som en annan ogynnsam faktor nämns den betydande minskningen av antalet anställda vid statliga företag i Norrbotten. Riktpunkten för de regionalpolitiska strävandena i Norrbotten bör enligt motionärerna vara att målsättningen i länsplanering BD 80 skall uppnås. Exempel ges på åtgärder som skulle kunna bidra här till.

Förra året uttalade utskottet i motsvarande sammanhang att yrkandet om en speciell försöksverksamhet i Norrbotten inte tedde sig fullt realistiskt. Att endast ett län, om också ett som kännetecknas av särskilda svårigheter, utses till försökslän låter sig knappast göra när andra län uppvisar lika allvarliga problem, framhöll utskottet. En försöksverksamhet av det slag som begärts skulle också bli så långsiktig att dess resultat knappast kunde avvaktas. Det sagda skulle inte utesluta att selektiva stödåtgärder av temporärt eller mera permanent slag kunde bli aktuella i länet. Förslag härom borde emellertid väckas i anslutning till pågående eller planerat utredningsarbete. Utskottet finner alltfjämt detta resonemang bärkraftigt och avstyrker motionärernas yrkande.

Ett annat ånyo återkommande yrkande är det som framförs i motionerna I: 387 och II: 429. Målsättningen för en politik som innebär en effektiv insats i Norrlandslänen måste enligt motionärernas uppfattning vara att ingen nettoutflyttning kommer till stånd under 1970-talet. En utbyggnad av den i statlig regi bedrivna industriella produktionen anges som ett medel varigenom detta syfte kan befrämjas.

Utskottet underströk i sitt utlåtande 1968: 64 önskemålet att ökad uppmärksamhet ägnas åt möjligheterna att genom ytterligare satsning på statliga företag tillgodose kravet på ett växande antal arbetstillfällen i Norrland. Ytterligare åtgärder på området kunde, betonade utskottet, vara motiverade från samhällsekonomisk utgångspunkt. Förutom till detta principuttalande hänvisade utskottet 1969 (utl. 30, s. 47) till de uppgifter som skulle tillkomma Svenska industrietableringsaktiebolaget (Svetab). Utskottet anser alljämt att man när det gäller utbyggnad och nyetablering av statliga företag i Norrland bör avvakta de initiativ som kan tas inom den statliga företagssektorn. Att riksdagen gör ett uttalande av den art som motionärerna föreslagit är enligt utskottets uppfattning inte motiverat.

Krav på utredningsverksamhet rörande särskilda frågor inom det lokaliserings- och regionalpolitiska området framförs i några motioner. Faktorerna bakom och konsekvenserna av förändringar i näringslivets lokalisering och den därmed förbundna befolkningsomflyttningen tas sålunda upp till diskussion i motionerna I: 802 och II: 970. Det konstateras, att företagen fattar sina lokaliseringsbeslut på grundval av företagsekonomiska överväganden och att processen leder till en koncentration till tätortsområdena och en fortgående avfolkning av glesbygderna. Processen fortgår av egen kraft och är svår att hejda. Konsekvenserna av denna utveckling ger enligt motionärerna anledning till oro. De anser därför att inte bara företagsekonomiska beräkningar utan även samhällsekonomiska kalkyler måste beaktas vid lokaliseringsbesluten. Mot bakgrund av sådana kalkyler skulle man kunna bedöma verkningarna av den lokalisering som nu äger rum. Motionärerna föreslår att en expertutredning tillsätts med uppgift att analysera och värdera de samhällsekonomiska konsekvenserna av näringslivslokaliseringen och befolkningsomflyttningen.

En utgångspunkt för lokaliseringspolitiska insatser från samhällets sida är givetvis att den lokalisering och befolkningsomflyttning som äger rum anses böra korrigeras genom särskilda åtgärder. Att samhällsekonomiska överväganden måste spela en betydande roll när behovet av sådana åtgärder bedöms anser utskottet uppenbart. Så till vida ansluter sig utskottet till motionärernas synpunkter. Att klarlägga och analysera den regionala utvecklingen i olika avseenden har uppdragits åt ERU. Det utredningsmaterial som denna expertgrupp redovisat belyser på flera sätt de frågor som motionärerna aktualiserat. ERU:s verksamhet under de närmaste åren kommer enligt uppgift i propositionen att inriktas bl. a. på att i enlighet med

önskemål som förra året på utskottets förslag uttalades av riksdagen analysera produktionskostnaderna i olika regioner, varvid bl. a. de samhällsekonomiska konsekvenserna av olika lokaliseringalternativ skall behandlas. Motionärernas önskemål synes alltså vara tillgodosett genom redan avslutad eller planerad utredningsverksamhet.

Faktorer som kan bedömas vara av betydelse för företagens lokaliseringsbeslut behandlas även i motionerna *I: 75* och *II: 91*, varvid särskilt arbetskraftsförhållanden diskuteras. Motionärernas uppfattning, styrkt av citat ur en artikel i Industriförbundets tidskrift, är att företagen vid sina beslut inte har erforderlig kunskap om och inte tillräckligt beaktar vilka effekter för företagets fortsatta utveckling som läget på den lokala arbetsmarknaden kan medföra. Den koncentration till tätortsområden, vilka i regel har överefterfrågan på arbetskraft, som blir följderna härav leder till ökade krav på samhällsinvesteringar, till ökad brist på arbetskraft och även till ökade kostnader för företagen. Motionärerna hävdar mot denna bakgrund att en offentlig kartläggning borde ske av de företags- och samhällsekonomiska vinster som skulle kunna uppkomma om arbetskraftsförhållandena inom skilda regioner och orter beaktades i större utsträckning. Därvid anses särskilt konsekvenserna av lokal överefterfrågan på arbetskraft böra utredas.

Den utredningsverksamhet som ERU skall bedriva under de närmaste åren avser, som utskottet ovan redovisat, bl. a. sådana förhållanden som motionärerna vill ha kartlagda. Deras önskemål är därför redan tillgodosedda.

En decentralisering av den statliga förvaltningsapparaten betecknas i motionerna *I: 159* och *II: 180* som ett verksam led i en medveten regionalpolitik. Motionärerna anser att utvecklingen i Norrland ger anledning till åtgärder på detta område. De kräver därför att regeringen snabbt upprättar en plan för utflyttning av statliga verksamheter eller delar därav till Norrland.

Den av chefen för finansdepartementet år 1969 tillsatta delegationen för lokalisering av statlig verksamhet har i uppdrag att inkomma med förslag om vilken statlig verksamhet som bör flyttas från Storstockholmsområdet och till vilka orter lokalisering bör ske. Enligt vad som uppges i propositionen kommer delegationen inom kort att lämna förslag om vissa utflyttningar. Mot denna bakgrund saknas anledning till det initiativ från riksdagens sida som motionärerna föreslagit.

Storstadsområdenas tillväxt och problemen i samband därmed är frågor som tagits upp i ett flertal motioner och som utskottet närmare behandlar i ett senare avsnitt. Motionärernas bedömning är genomgående att storstädernas expansion bör begränsas, och de föreslår också åtgärder i detta syfte. En dylik åtgärd som aktualiseras i vissa motioner är etableringskontroll eller krav på etableringsanmälan. I motionerna *I: 1112* och *II: 1309* begärs sålunda, under hänvisning till tidigare riksdagsuttalande om angelägenheten

av en dämpning av storstadsområdenas tillväxt, förslag om införande av etableringskontroll inom storstadsregioner och andra orter med riklig tillgång på arbetstillfällen men med brist på arbetskraft och bostäder. Expansionsbromsande åtgärder måste, framhålles i motionerna I: 384 och II: 435, sättas in i de mest expansiva storstadsområdena. Det säges därvid ligga närmast till hands att införa etablerings- och investeringskontroll för de större städerna. Även andra åtgärder bedömes kunna komma i fråga. Motionärerna önskar en skyndsam utredning av åtgärder för att hejda storstädernas expansion, varvid särskilt frågan om etableringskontroll anges böra övervägas. I motionerna I: 228 och II: 339 uppges att etableringskontroll i tillväxtcentra blivit ett verksamt medel i regionalpolitiken i många länder. Även för Sveriges del bör enligt motionärerna en sådan åtgärd aktualiseras med hänsyn till stockningstendenserna i de tre största städerna och till nödvändigheten av att bromsa utflyttningen från Norrlandslänen. Motionärerna tänker sig ett system enligt vilket företag som planerar nyetablering, utbyggnad eller nyanställning av arbetskraft utöver vissa minimigränser skulle åläggas att göra anmälan härom till länsarbetsnämnden, som därefter skulle kunna ta upp diskussioner med företaget. De önskar att frågan om etableringskontroll skall prövas vid den fortsatta utredningen om regionalpolitikens utformning.

En något vidare syftning har de förslag som framläggs i motionerna I: 823 och II: 964. Där konstateras att en företagsetablering i regel medför krav på omfattande följdinvesteringar inom den offentliga sektorn, främst kommunerna. Företagen påtar sig i regel inget ekonomiskt ansvar för dessa investeringar vare sig vid etableringstillfället eller vid en eventuell nedläggning. Med hänsyn till det samband som sålunda föreligger mellan företagets och samhällets investeringar bör enligt motionärerna alla investeringar prioriteras i förhållande till varandra. Därvid bör inte bara samhällsbyggandet beaktas utan även behovet av den produktion som avses i de enskilda fallen. Motionärerna anser vidare att det är önskvärt att dämpa tillväxten av storstadsområdena och få till stånd nyetableringar i tätorterna inom vissa glesbygdsområden. På dessa grunder hävdar motionärerna att samhället bör få möjlighet att påverka all nyetablering och all investeringsverksamhet. Som tänkbara styrningsmedel anger de tillståndskrav, förbud, regionala investeringsavgifter och statliga lån eller bidrag. Motionärerna begär en utredning i angivet syfte.

Lokaliseringsutredningen har diskussionsvis redovisat vissa synpunkter på frågan om etableringskontroll och etableringsanmälan. Flertalet remissinstanser som uttalat sig i frågan har ställt sig positiva till ett system, innefattande i första hand anmälan. Departementschefen anger i propositionen att han finner det uteslutet att på grundval av föreliggande utredningsmaterial ta ställning till frågan om att införa krav på etableringstillstånd. Han anser däremot att förutsättningar finns att redan nu aktualisera införandet av ett anmälningsystem. Detta skulle bilda underlag för lokaliseringssam-

råd, främst inriktat på sådana starkt expanderande regioner där en mera balanserad utveckling bör komma till stånd. Inom inrikesdepartementet har utarbetats en promemoria i ämnet, vilken sänts ut på remiss. Huvudpunkterna i det förslag som framläggs i promemorian har redovisats i ett särskilt avsnitt tidigare i detta utlåtande. Departementschefen räknar med att hösten 1970 kunna förelägga riksdagen ett förslag i frågan. Med hänsyn härtill avstyrker utskottet nu behandlade motioner såvitt de avser etableringskontroll eller investeringskontroll.

Storstadsområdenas expansion och därav föranledda problem diskuteras ytterligare i ett flertal motioner. I vissa fall berörs även mera speciella förhållanden i detta sammanhang, såsom regionplanarbetet inom Storstockholm och planerna på en s. k. bandstad i Öresundsområdet. Argumentationen i de olika motionerna uppvisar betydande likheter. Storstadsområdenas tillväxt anses sålunda medföra negativa verkningar av olika slag. Dessa gör sig gällande i fråga om såväl den fysiska som den sociala miljön och tar sig uttryck bl. a. i bostadsbrist, otillfredsställande boendemiljöer, brist på rekreationsområden, trafikproblem, ökad brottslighet, alkoholmissbruk och narkotikamissbruk. Storstadstillväxten leder vidare till övrefterfrågan på arbetskraft och därigenom till vidgade löneklyftor såväl mellan storstäderna och övriga delar av landet som inom storstadsområdena. Expansionen stimulerar också en icke önskad utflyttning från andra regioner, vilken medför problem inom dessa. Mot denna bakgrund blir motionärernas slutsats att storstädernas expansion bör begränsas.

I motionerna *I: 384* och *II: 435* anförs att utvecklingen inom näringslivet och på arbetsmarknaden lett till en regional obalans. Som ett väsentligt drag i denna utveckling anges storstädernas expansion. Motionärerna anser det nödvändigt med åtgärder för att bromsa denna och begär en skyndsam utredning härom.

Ett likartat resonemang förs i motionerna *I: 313* och *II: 972*. För att råda bot på bristerna i den regionala balansen tänker sig motionärerna i första hand åtgärder av stimulerande karaktär. De anser sålunda att man bör överväga möjligheten att införa flyttningsbidrag till företag som flyttar från storstadsregionerna till andra delar av landet. De begär en utredning om åtgärder i angivet syfte, varvid särskilt frågan om stimulansbidrag skulle prövas.

Motionerna *I: 820* och *II: 955* upptas till största delen av en diskussion av regionalplaneringen för Storstockholmsområdet, vilken uppges vara inriktad på en befolkning om 2,5 miljoner inom området år 2000. En sådan utveckling skulle enligt motionärerna få betydande konsekvenser för hela landet, varför de vill se frågan om regionplanen för Storstockholm som en fråga av rikspolitisk betydelse. Motionärerna anger en rad negativa konsekvenser av en fortsatt expansion av storstadsregionerna, särskilt Storstockholmsområ-

det, såväl för befolkningen inom dessa regioner som för dem som bor i övriga delar av landet. De anser att en dämpning av expansionen i Storstockholm är en första förutsättning för att goda miljöförhållanden skall kunna skapas för befolkningen inom denna region. Med denna motivering begär motionärerna att Storstockholms regionplanefråga skall prövas i ett vidare befolkningspolitiskt och miljömässigt perspektiv och att statsmakterna med alla tillgängliga medel skall påverka utvecklingen i storstadsregionerna mot i alla avseenden goda miljöförhållanden.

Planeringsproblemen i Skåne tas i motionerna I: 995 och II: 949 till utgångspunkt för ett resonemang, vars slutsats är att en samordning av de kommunala organens och länsorganens planering måste komma till stånd om en fortsatt koncentration till ett storstadsområde i Skåneregionen skall kunna undvikas. Motionärerna anser att denna samordning även bör utsträckas över länsgränserna och för Sydsveriges del omfatta Malmöhus, Kristianstads och Kronobergs län. Allmänt kräver motionärerna åtgärder för en regional samordning för läns- och kommunalplanering, syftande till att förhindra koncentrationsbildningar. Motioner med samma yrkande och i allt väsentligt samma motivering väcktes även förra året. De avstyrktes av statsutskottet (SU 1969: 57) och avslogs av riksdagen.

Att storstädernas tillväxt måste bromsas är utgångspunkten även för motionerna I: 378 och II: 574. I motionerna redovisas erfarenheter av skapandet av s. k. nya städer framför allt i Storbritannien. Motionärerna menar att denna metod kunde vara värd att överväga även för Sveriges del. Syftet skulle vara att genom att bygga upp näringsekonomiskt självständiga nya stadsbildningar lätta befolkningstrycket i de tre storstadsområdena. De önskar att lokaliseringsutredningen skall pröva möjligheterna härtill.

De problem i samband med storstadsregionernas expansion som aktualiseras i de nu behandlade motionerna har uppmärksamrats i det regionalpolitiska utredningsarbetet. Ett särskilt avsnitt i ERU:s betänkande ägnas sålunda åt några centrala storstadsproblem, som berörs i flera av motionerna. Utskottet vill vidare erinra om att riksdagen förra året enhälligt godtog ett uttalande av chefen för inrikesdepartementet enligt vilket tillväxten i storstadsområdena borde dämpas och avlänkas till andra delar av landet. En strävan borde vara att utveckla ett antal växtkraftiga stadsregioner som kunde utgöra attraktiva alternativ till storstadsområdena. I de preciseringar av målen för regionalpolitiken som görs i den nu föreliggande propositionen återkommer dessa ställningstaganden i fråga om storstadsregioner och storstadsalternativ. I propositionen betonas att en inte oväsentlig utflyttning av industriföretag redan har skett, särskilt från huvudstadsregionen. En dämpning av storstadsexpansionen kan åstadkommas om servicenäringarnas lokalisering aktivt påverkas. Vilka medel utöver de nu tillämpade som bör komma till användning i detta sammanhang torde komma att övervägas i den fortsatta regionalpolitiska utredningsverksamheten. Utskottet avstyrker

alltså de ifrågavarande yrkandena i motionerna I: 384 och II: 435 samt I: 313 och II: 972.

Utskottet anser inte behov föreligga för riksdagen att, som föreslås i motionerna I: 820 och II: 955, hos Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för att påverka utvecklingen i storstadsregionerna mot goda miljöförhållanden. Några delade meningar om den av motionärerna på detta sätt angivna målsättningen föreligger enligt utskottets mening inte.

Det i motionerna I: 820 och II: 955 framförda yrkandet om åtgärder för att få Storstockholms regionplane fråga prövad i ett vidare befolkningspolitiskt och miljömässigt perspektiv bör enligt utskottets uppfattning bedömas mot bakgrund av de intentioner beträffande statens insatser på den översiktliga fysiska planeringens område som redan kommit till uttryck. Utskottet vill särskilt erinra om den fysiska riksplaneringen, vilken avses leda fram till en riksplan som anger markanvändningen i stora drag. En skiss till en sådan plan avses föreligga klar under år 1971. Enligt direktiven till bygglagutredningen skall den fysiska riksplanen tjäna till ledning vid den regionala och lokala fysiska planeringen. Det planeringssystem som skisseras i direktiven innebär att de kommunalt utarbetade översiktsplanerna, bl. a. regionplanerna, skall prövas allsidigt av statlig myndighet, varvid bl. a. kan tillses att riksplanens intentioner fullföljs. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om ett uttalande av chefen för civildepartementet i årets statsverksproposition, enligt vilket statens planverk avses mera ingående följa den pågående regionala planeringen. Med hänsyn till vad här anförts saknas enligt utskottets mening anledning för riksdagen att göra den hemställan till Kungl. Maj:t som påyrkas i de nu behandlade motionerna.

Anläggandet av s. k. nya städer har, såsom framhålles i motionerna I: 378 och II: 574, i Storbritannien med framgång utnyttjats som medel att minska befolkningstrycket i storstäderna. När motionärerna vill överföra denna idé till vårt land synes de bortse från att de befolkningsmässiga och lokaliseringspolitiska förutsättningarna i Sverige väsentligt avviker från dem som råder i Storbritannien. Ett skäl mot att riksdagen begär utredning rörande projekt av typen nya städer är enligt utskottets mening att de resurser som skulle krävas för att realisera sådana projekt i första hand torde behöva användas för utbyggnad av storstadsalternativ, regionala tillväxtcentra och serviceorter i glesbygdsområden i enlighet med vad som föreslås i propositionen. Risken synes vara stor att anläggandet av nya städer, även om det inom storstadsregionerna kunde medföra vissa förbättringar, på det hela taget skulle förstärka dessa regioners dragningskraft och expansion. I den mån en utbyggnad nödvändiggörs inom storstadsregionerna torde snarare böra prövas att satsa på redan befintliga perifera orter inom dessa regioner, en möjlighet som motionärerna också berör. Lokaliseringsutredningen bör givetvis vara oförhindrad att inom ramen för sitt uppdrag pröva även tankegångar av den typ motionärerna presenterat. Riksdagen bör dock enligt utskottets mening inte rikta någon hemställan i ämnet till Kungl. Maj:t.

Det allmänna önskemålet om en regional samordning av samhällsplaneringen, som kommer till uttryck i motionerna I: 995 och II: 949, kan utskottet i och för sig ansluta sig till. Denna fråga är också föremål för uppmärksamhet i olika sammanhang. I de anvisningar som utfärdats för upprättande av regionalpolitiska handlingsprogram (länsprogram 1970) har sålunda direkt påpekats att länsstyrelser som berörs av samma förhållanden behöver samråda. Erfarenheterna av länsplanering 1967 tyder också på att man i länen tagit betydande hänsyn till förhållanden i angränsande län. Genom en fysisk riksplanering kommer det vidare att föreligga ökade möjligheter att tillgodose olika samordningsbehov på samhällsplaneringens område. Utskottet avstyrker alltså ifrågasvarande motioner.

Utskottets hemställan

Åberopande vad ovan anförts hemställer utskottet

A. att riksdagen med avslag på

a) motionerna I: 314 och II: 338 angående målsättning för regionalpolitiken,

b) motionerna I: 820 och II: 955, såvitt de avser decentralisering av bebyggelsestrukturen,

c) motionerna I: 313 och II: 972, såvitt de avser målsättning för regionalpolitiken,

d) motionerna I: 103 och II: 116 angående målsättning för regionalpolitiken

godkänner vad i propositionen nr 75 förordats i fråga om de långsiktiga målen för regionalpolitiken;

B. att riksdagen avslår motionen II: 1352, såvitt det däri framställda yrkandet icke tillgodosetts genom vad utskottet ovan anfört och hemställt;

C. att riksdagen avslår motionerna I: 1142 och II: 1340, såvitt de avser generella regionalpolitiska stödåtgärder;

D. att riksdagen avslår motionerna I: 380 och II: 426 angående överlämnande till 1968 års lokaliseringsutredning av visst regionalpolitiskt program;

E. att riksdagen avslår motionerna I: 1144 och II: 1348 angående målsättning för regionalpolitiken;

F. att riksdagen avslår motionerna I: 1142 och II: 1340, såvitt de avser utarbetande av en regionalpolitisk utvecklingsplan;

G. att riksdagen avslår

a) motionerna I: 58 och II: 69 om en utvecklingsplan för Norrland,

b) motionerna I: 472 och II: 963 om en utvecklingsplan för Norrland;

H. att riksdagen avslår motionerna I: 826 och II: 965 om särskilda regionalpolitiska insatser i Norrbotten;

I. att riksdagen avslår motionerna I: 387 och II: 429 om utveckling av statliga industrier i skogslänen;

K. att riksdagen avslår motionerna I: 802 och II: 970 angående utredning av näringslivslokaliseringens och befolkningsomflyttningens konsekvenser;

L. att riksdagen avslår motionerna I: 75 och II: 91 om kartläggning av arbetskraftskostnader;

M. att riksdagen avslår motionerna I: 159 och II: 180 om utflyttning av statlig verksamhet till Norrland;

N. att riksdagen avslår

a) motionerna I: 1112 och II: 1309, såvitt de avser etableringskontroll,

b) motionerna I: 384 och II: 435, såvitt de avser etableringskontroll,

c) motionerna I: 228 och II: 339 om etableringskontroll,

d) motionerna I: 823 och II: 964 om etablerings- och investeringskontroll;

O. att riksdagen avslår

a) motionerna I: 384 och II: 435 om åtgärder för att begränsa storstädernas expansion, såvitt motionerna icke behandlats under N ovan,

b) motionerna I: 313 och II: 972, såvitt de avser åtgärder för att begränsa storstädernas expansion;

P. att riksdagen avslår motionerna I: 820 och II: 955 såvitt de avser åtgärder för att påverka miljöförhållandena i storstadsregionerna;

Q. att riksdagen avslår motionerna I: 820 och II: 955, såvitt de avser prövning av regionplanen för Storstockholm;

R. att riksdagen avslår motionerna I: 378 och II: 574 om utredning rörande s. k. nya städer;

S. att riksdagen avslår motionerna I: 995 och II: 949 om åtgärder på läns- och kommunalplaneringens område för att förhindra koncentrationsbildning.

Stockholm den 12 maj 1970

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren herrar Ståhle (s), Åke Larsson (s), Åkerlund (m), Lundin (s)*, Strandberg (m), Stadling (s), Annerås (fp) och Thorsten Larsson (ep)**;

från a n d r a kammaren: herrar Regnéll (m), Franzén i Motala (s)**, Bengtsson i Landskrona (s)**, Börjesson i Glömminge (cp), Larsson i Umeå (fp), Haglund (s), Fridolfsson i Rödeby (s) och Stridsman (cp).

Såvitt avser punkten N i hemställan har herr Palm (s) närvarit i stället för herr Lundin (s).

* Ej närvarande vid justeringen.

** Ej närvarande vid justeringen, såvitt avser punkterna D--S i hemställan.

Reservationer1) *vid utskottets hemställan under A*

av herrar *Thorsten Larsson, Börjesson* i Glömminge och *Stridsman* (alla cp), vilka ansett

dels att i utskottets yttrande det stycke på s. 12 som börjar med orden »Med understrykande av» och slutar med orden »målen för regionalpolitiken» bort utgå och det stycke som börjar på s. 14 med orden »Sistnämnda krav är» och slutar på s. 15 med orden »nu behandlade motionerna» bort utbytas mot ett avsnitt av följande lydelse:

»Det är enligt utskottets mening beklagligt att riksdagen, när den vid slutet av en femårig försöksperiod skall fatta beslut om den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten, alltjämt inbjuds att ta ställning till en mångfald förslag om olika medel och konkreta åtgärder utan att dessa underordnats en preciserad och klart uttryckt regionalpolitisk målsättning. Den redogörelse för departementschefens framställning av regionalpolitikens mål som utskottet lämnat i det föregående ådagalägger enligt utskottets mening att målsättningsfrågorna hittills fått spela en alltför undanskymd roll i det regionalpolitiska utredningsarbetet med påföljd att i den nu föreliggande målangivelsen kan urskiljas blott ansatser till det nytänkande som är av nöden på detta område. I ett sådant läge finner utskottet det till en början angeläget att i anslutning till den grupp motioner som senast refererats ange några grundsatser för den regionalpolitiska verksamheten.

En aktiv regionalpolitik, som bl. a. måste kännetecknas av en samordning mellan samhällsplaneringen och åtgärder av lokaliseringsspolitisk natur, skall ha till uppgift att enligt en preciserad målsättning trygga en viss angiven regional balans i fråga om ekonomisk, social och kulturell standard. Syftet med riksplaneringen bör i huvudsak vara att ange ramar och riktlinjer för den regionala och kommunala planeringen, på vilken

tyngdpunkten i planeringsverksamheten måste ligga. Riksdagen har inom kort tillfälle att i annat sammanhang ta ställning till vissa betydelsefulla frågor rörande planeringsarbetet på regional nivå.

De regionala utvecklingsprogrammen kan inte bli meningsfulla förrän regering och riksdag på ett preciserat sätt angivit sin syn på den regionalpolitiska målsättningen. I propositionen hävdas att vissa grundläggande förutsättningar härför ännu saknas. Utskottet vill emellertid framhålla att statsmakternas dröjsmål med att klart ange i vilken riktning den regionala utvecklingen bör fortlgå i själva verket innebär ett accepterande av utvecklingstendenser som måste bedömas som skadliga för vårt land. Den politik som förts under 1960-talet har i betydande mån främjat en koncentrationsutveckling som inte varit förenlig ens med de begränsade mål som uppställts för den hittillsvarande lokaliseringpolitiken. Det i viss mån ändrade synsätt som kunde utläsas ur 1969 års statsverksproposition, där en dämpning av storstadsregionernas tillväxt förordades, och som kännetecknar även den nu föreliggande propositionen måste i det följande få göra sig gällande fullt ut och leda till att nya riktlinjer för regionalpolitiken utformas.

Målsättningen måste enligt utskottets mening vara att en mer decentraliserad samhällsstruktur skall åstadkommas. Den i ett par av motionerna använda formuleringen »ett så långt möjligt decentraliserat samhälle» får naturligtvis inte uppfattas som en rekommendation om att man skall bortse från nutidens krav på en viss koncentration i näringslivs-, service- och den allmänna bebyggelsestrukturen. Koncentration får emellertid inte bli överkoncentration. På en del håll kan urskiljas en tendens att övervärdera eller feltolka vissa ekonomiska faktorer och på grundval därav rekommendera en fortsatt koncentration till storstadsregionerna. Både rätt bedömda ekonomiska faktorer och miljöpolitiska synpunkter kan åberopas som starka argument mot en sådan uppfattning.

Utskottet vill med det sagda dels understryka vikten av att målsättningsfrågorna prioriteras i det fortsatta regionalpolitiska utredningsarbetet, dels ange en grundval för de beslut om regionalpolitiska insatser som påkallas omedelbart. I avvaktan på närmare riktlinjer för hur ett i önskvärd mån decentraliserat samhälle skall kunna uppnås och vidmakthållas är det angeläget att nu bl. a. utnyttja de regionalpolitiska medlen på sådant sätt att en ytterligare befolkningsutflyttning från skogslänen inte påtvingas.»;

dels att utskottet under A bort hemställa

- »A. att riksdagen i anledning av propositionen nr 75 och
  - a) motionerna I: 820 och II: 955, såvitt de avser decentralisering av bebyggelsestrukturen,
  - b) motionerna I: 313 och II: 972, såvitt de avser målsättning för regionalpolitiken,

c) motionerna I: 103 och II: 116

som sin mening ger till kända vad utskottet ovan uttalat om de långsiktiga målen för regionalpolitiken, samt

att riksdagen avslår motionerna I: 314 och II: 338, såvitt det däri framställda yrkandet icke tillgodosätts genom vad utskottet ovan anfört och hemställt;»

2) vid utskottets hemställan under C

av herrar Åkerlund (m), Strandberg (m), Annerås (fp), Thorsten Larsson (cp), Regnell (m), Börjesson i Glömminge (cp), Larsson i Umeå (fp) och Stridsman (cp), vilka ansett

dels att det stycke i utskottets yttrande som börjar på s. 15 med orden »En avvikelse från» och slutar på s. 16 med orden »därför inte påkallat» bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

»Ett betydelsefullt påpekande i anslutning till propositionen innebär den i motionerna I: 1142 och II: 1340 framförda synpunkten 'att stödåtgärder i större utsträckning bör inriktas på generella åtgärder som främjar ett företagsvänligt klimat'. Som exempel nämns åtgärder på trafikpolitikens och skattepolitikens områden. Frågor om konkreta åtgärder av sådant slag prövas av statsutskottet och bevillningsutskottet. Riksdagen får sålunda tillfälle att på olika punkter markera sin anslutning till den av motionärerna angivna principen. Denna är emellertid av sådan betydelse att riksdagen enligt utskottets mening också mera generellt bör uttala sig för den.»;

dels att utskottet under C bort hemställa

»C. att riksdagen med bifall till motionerna I: 1142 och II: 1340 i ifrågavarande del som sin mening ger Kungl. Maj:t till kända vad utskottet ovan anfört om generella regionalpolitiska stödåtgärder;»

3) vid utskottets hemställan under D

av herrar Thorsten Larsson, Börjesson i Glömminge och Stridsman (alla cp), vilka ansett

dels att det stycke på s. 16 i utskottets yttrande som börjar med orden »De femton punkterna» och slutar med orden »finner utskottet uppenbart» bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

»De femton punkterna utgör enligt utskottets mening en god sammanfattning av de krav som i dagens läge måste ställas på samhällets regionalpolitiska insatser. Programmet anvisar en rikt differentierad uppsättning av medel för att nå regionalpolitiska syften. Av särskild betydelse är emel-

lertid den grundläggande målsättning som kommer till uttryck genom programmet. De förslag som framlagts i propositionen nr 75 tycks i stora drag vara baserade på samma grundsyn som den vilken återspeglas i programmet. Dessa förslag är emellertid delvis av preliminär natur. Bl. a. genom 1968 års lokaliseringsutrednings fortsatta arbete skall riktlinjer dras upp för mera långsiktiga ställningstaganden på regionalpolitikens område. Enligt utskottets mening är det av värde om utredningen därvid söker vägledning bl. a. i det här aktuella femtonpunktersprogrammet. Utskottet tillstyrker därför motionärernas förslag att riksdagen skall begära att Kungl. Maj:t överlämnar detta program till lokaliseringsutredningen för beaktande.»;

dels att utskottet under D bort hemställa

»D. att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att motionerna I: 380 och II: 426 överlämnas till 1968 års lokaliseringsutredning för att beaktas vid dess arbete;»

4) *vid utskottets hemställan under E*

av herrar *Thorsten Larsson, Börjesson* i Glömminge och *Stridsman* (alla cp);

5) *vid utskottets hemställan under F*

av herrar *Annerås* (fp), *Thorsten Larsson* (cp), *Börjesson* i Glömminge (cp), *Larsson* i Umeå (fp) och *Stridsman* (cp), vilka ansett

dels att det stycke på s. 17 i utskottets yttrande som börjar med orden »I sitt yttrande» och slutar med orden »nu aktuella motionsyrkandet» bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

»De formuleringar av regionalpolitikens mål som återfinns i propositionen är, som framgått av det föregående, allmänt hållna, något som i hög grad återverkar på planeringen av hur olika regioner i vårt land skall utvecklas. Redan på nu föreliggande grundval och än mer med utgångspunkt i de mera preciserade målangivelser som bör vara att emotse i en nära framtid torde det vara möjligt att utarbeta planer som i högre grad än de nuvarande kan ge vägledning åt företag och enskilda medborgare i deras planering för sin egen framtid. Att denna möjlighet tas till vara finner utskottet angeläget. Fördenskull och också för att sammanhanget mellan de regionalpolitiska målen och de olika konkreta insatserna på regionalpolitikens område skall framgå — något som har betydelse bl. a. för beslutsfattandet på politisk nivå — är det enligt utskottets mening av vikt att en sådan utvecklingsplan som åsyftas i motionerna I: 1142 och II: 1342 snarast kommer till stånd.»;

dels att utskottet under F bort hemställa

»F. att riksdagen med bifall till motionerna I: 1142 och

II: 1342 i ifrågavarande del hos Kungl. Maj:t begär att en regionalpolitisk utvecklingsplan utarbetas i enlighet med vad utskottet ovan anfört;»

6) *vid utskottets hemställan under G*

a) av herrar Åkerlund, Strandberg och Regnéll (alla m), vilka ansett

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 17 med orden »Det ovannämnda, år 1969» och slutar på s. 18 med orden »avstyrker utskottet motionsyrkandet» bort utbytas mot ett avsnitt av följande lydelse:

»Utvecklingen inom Norrland har under den femåriga försöksperiod för lokaliseringspolitiken som nu går mot sitt slut inte förbättrats på något avgörande sätt. Uppenbart är att mera omfattande och samordnade insatser krävs om situationen inte inom stora delar av Norrland skall bli direkt allvarlig. Såväl i motionerna I: 472 och II: 963 som i motionerna I: 58 och II: 69 anvisas vägen att en utvecklingsplan upprättas för Norrland. Ett tioårsperspektiv anges i de förstnämnda båda motionerna som lämpligt för denna plan, vilken måste innefatta ett avancerat investeringsprogram och stödåtgärder av såväl arbetsmarknadspolitisk som socialpolitisk natur. Ett viktigt mål måste, framhålls det, vara att ungdomen får vidgade möjligheter till högre utbildning i Norrland och ökat antal tillfällen till produktivt arbete inom landsdelen. Detta är betydelsefullt inte minst därför att, såsom antyds i motiveringen för det i motionerna I: 58 och II: 69 ställda yrkandet, svårigheterna för stora delar av den norrländska befolkningen inte minst ligger i den osäkerhet inför framtiden som de nuvarande förhållandena skapar. En utvecklingsplan som lämnar besked om att statsmakterna avser att satsa på ett antal utvecklingsbara orter i Norrland och sörja för att erforderliga stödorter i Norrlands inland kan bibehållas även vid ytterligare avfolkning skulle genom att undanröja denna osäkerhet få verkningar långt utöver dem som de direkta ekonomiska insatserna ger anledning att räkna med. Utvecklingsplanen bör, såsom förordas i motionerna, utmynna i ett näringspolitiskt program. Strävan bör vara att inom Norrland åstadkomma fler näringspolitiskt välutvecklade regioner som erbjuder en differentierad arbetsmarknad och goda förutsättningar för etablering av företag. Medlen för att nå detta syfte är till stor del att finna i näringspolitiska åtgärder som aktualiserats genom motioner vilka riksdagen i andra sammanhang får ta ställning till.

Genom förslaget att utvecklingsplanen skall vara tioårig markeras behovet av långsiktighet i planeringen. Lika angeläget är det emellertid att betona att åtgärder för att bryta de nuvarande utvecklingstendenserna måste sättas in snabbt. Med understrykande av att arbetet på en utvecklingsplan inte får medföra att den fortlöpande verksamheten för att förbättra förhållandena i Norrland hålls tillbaka ansluter sig utskottet till de

önskemål om en sådan plan och ett därpå grundat näringspolitiskt program som framställs i motionerna.»;

dels att utskottet under G bort hemställa

»G. att riksdagen i anledning av

a) motionerna I: 58 och II: 69,

b) motionerna I: 472 och II: 963

hos Kungl. Maj:t hemställer att en utvecklingsplan och ett näringspolitiskt program för Norrland utarbetas i enlighet med vad utskottet ovan anfört;»

b) av herrar *Annerås* (fp), *Thorsten Larsson* (cp), *Börjesson* i Glöminge (fp), *Larsson* i Umeå (fp) och *Stridsman* (cp), vilka ansett

dels att det under a nämnda avsnittet i utskottets yttrande bort utbytas mot ett avsnitt av följande lydelse:

»Det ovannämnda, år 1969 ställda yrkandet på en utvecklingsplan för Norrland och ett på denna baserat näringspolitiskt program framförs ånyo i motionerna I: 58 och II: 69. Syftet med motionerna är bl. a. att få till stånd bestämda utfästelser från statsmakternas sida till de delar av Norrland som hårdast drabbats av avfolkningsproblem och undersysselsättning. Behovet av sådana utfästelser och av åtgärder i enlighet därmed har på ett otvetydigt sätt klargjorts genom de utredningar som nu föreligger. Det har sin grund bl. a. i att de nuvarande problemen till stor del ligger på det psykologiska planet och gäller människornas förväntningar om den framtida utvecklingen. Den nuvarande ovissheten och avsaknaden av uttalade regionalpolitiska mål beträffande detta område är sannolikt en av de kraftigast bidragande orsakerna till den nuvarande negativa utvecklingen och till den förda lokaliseringspolitikens måttliga resultat.

En formulering av mål för den framtida befolknings- och sysselsättningsutvecklingen inom Norrland i dess helhet och olika delar därav bör ske inom ramen för en hela riket omfattande regional långsiktplanering, varvid näringspolitiken för andra sammanhängande glesbygdsområden — såsom Gotland och delar av Dalarna och Värmland — också bör övervägas. Utskottet vill betona att utvecklingen i Norrland inte får ses isolerad från förhållandena inom landet i övrigt.

Skyndsamma ställningstaganden erfordras, om inte den negativa utvecklingen skall hinna gå så långt att den inte kan brytas. Det är därför nödvändigt att planeringsproblemen för Norrland behandlas med förtur, även om ett fullt färdigt underlag inte har förebragts i alla detaljer. En utvecklingsplan för Norrland med mål för utvecklingen inom olika delregioner bör enligt utskottets mening snarast föreläggas riksdagen. Det bör särskilt understrykas, att en av planeringens viktigaste funktioner måste vara att samordna alla de olika åtgärder med återverkningar i regionalt avseende som statsmakterna vidtar. I utvecklingsplanen bör ingå stat-

liga garantier för vissa tätorters framtid genom ett uttryckligt löfte om att ett antal stödjepunkter i inlandet skall erhålla det stöd de behöver för att kunna ge en god service även om avfolkningen fortsätter och de berörda kommunernas ekonomi därigenom försvagas.

En utvecklingsplan för Norrland bör utgöra underlaget för ett näringspolitiskt program som skall tjäna som ledning för statens mera långsiktiga näringspolitik. Den planeringsverksamhet som redan genomförts och som pågår inom länen lämnar värdefullt material för en sådan utvecklingsplan, men den befriar inte statsmakterna från skyldigheten att för sin del fastställa klara regionalpolitiska mål. Utskottet vill understryka att upprättandet av en utvecklingsplan för Norrland inte får medföra att man underlåter att snabbt vidta de konkreta åtgärder som redan nu framstår som motiverade.

Utskottet tillstyrker sålunda det förslag som framställs i motionerna I: 58 och II: 69. Närbesläktade tankegångar förekommer i motionerna I: 472 och II: 963. Det tioårsperspektiv som där förordas för planeringen ter sig dock tvivelaktigt med hänsyn till vikten av omedelbara och snabba insatser i Norrland. Yrkandet att dessa motioner, som inte innehåller några egentliga uppslag till konkreta åtgärder, skall vidarebefordras till 1968 års lokaliseringsutredning finner utskottet inte skäl att tillstyrka.»;

dels att utskottet under G bort hemställa

»G. att riksdagen

a) med bifall till motionerna I: 58 och II: 69 hos Kungl. Maj:t hemställer att en utvecklingsplan och ett näringspolitiskt program för Norrland utarbetas i enlighet med vad utskottet ovan anfört,

b) avslår motionerna I: 472 och II: 963;»

7) *vid utskottets hemställan under H*

av herrar *Strandberg* (m) och *Stridsman* (cp);

8) *vid utskottets hemställan under K*

av herrar *Åkerlund*, *Strandberg* och *Regnéll* (alla m), vilka ansett

dels att det stycke i utskottets yttrande som börjar på s. 19 med orden »En utgångspunkt för» och slutar på s. 20 med orden »eller planerad utredningsverksamhet» bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

»Lokaliseringsbesluten inom företagen baseras av naturliga skäl på företagsekonomiska kalkyler. Den lokalisering och den befolkningsomflyttning som följer av på detta sätt fattade beslut kan emellertid utifrån ett vidare perspektiv i många fall ge anledning till betänkligheter av det slag som motionärerna redovisat. Det är mot denna bakgrund angeläget att man vid bedömningen av den utveckling som spontant äger rum kan ta hänsyn till de samhällsekonomiska effekter av olika slag som uppkommer. Allmänna

överväganden härom ligger givetvis bakom de lokaliseringpolitiska insatserna från samhällets sida, men ett fast underlag för debatten saknas ännu. En utredningsverksamhet som syftar till att belysa och analysera den regionala utvecklingen bedrivs f. n. främst av ERU. Expertgruppens verksamhet under de närmaste åren kommer enligt uppgift i propositionen att inriktas bl. a. på att analysera produktionskostnaderna i olika regioner, varvid bl. a. de samhällsekonomiska konsekvenserna av olika lokaliseringalternativ skall behandlas. Härigenom kan, åtminstone i vissa avseenden, skapas underlag för en bedömning av det slag som motionärerna åsyftar. Utskottet anser emellertid liksom motionärerna det vara angeläget att få till stånd en utredningsverksamhet som direkt inriktas på att analysera och värdera de samhällsekonomiska konsekvenserna av den näringslivslokalisering och befolkningsomflyttning som äger rum.»;

dels att utskottet under **K** bort hemställa

»K. att riksdagen med bifall till motionerna I: 802 och II: 970 hos Kungl. Maj:t hemställer om utredning av näringslivslokaliseringens och befolkningsomflyttningens konsekvenser i enlighet med vad utskottet ovan anför»;»

9) vid utskottets hemställan under **N**

av herrar *Thorsten Larsson, Börjesson* i Glömminge och *Stridsman* (alla ep), vilka ansett

dels att det stycke i utskottets yttrande som börjar på s. 21 med orden »Lokaliseringstuderingen har diskussionsvis» och slutar på s. 22 med orden »etableringskontroll eller investeringskontroll» bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

»Tanken på att använda någon form av etableringskontroll som ett medel för att dämpa storstädernas expansion har flera gånger framförts i debatten om regionalpolitiken. Senast har lokaliseringstuderingen redovisat vissa synpunkter på frågan om etableringskontroll och etableringsanmälan. Fler-talet remissinstanser som uttalat sig i frågan har ställt sig positiva till ett system, innefattande i första hand anmälan. Departementschefen anför i propositionen att han finner det uteslutet att på grundval av föreliggande utredningsmaterial ta ställning till frågan om att införa krav på etablerings-tillstånd. Han anser emellertid att förutsättningar finns att redan nu aktua-lisera införandet av ett anmälningssystem och hänvisar därvid till en inom inrikesdepartementet upprättad promemoria i ämnet. Huvudpunkterna i det förslag som framläggs i promemorian har redovisats i ett särskilt avsnitt tidigare i detta utlåtande. Enligt utskottets uppfattning bör samhället i syfte att begränsa storstädernas tillväxt få möjligheter att påverka företagens etableringar. Vilka former denna påverkan bör ges kan dock inte avgöras förrän efter ytterligare utredning. Utskottet vill ifrågasätta om påtagliga effekter kan nås genom ett samrådsförfarande av det slag som skisseras i

promemorian. Erfarenheterna av utomlands tillämpade system med krav på etableringstillstånd bör därför kartläggas och förslag till ett sådant system utarbetas. Därvid bör även möjligheterna att tillämpa någon form av investeringskontroll övervägas. En utredningsverksamhet med angivet syfte bör enligt utskottets mening snarast komma till stånd.»;

dels att utskottet under N bort hemställa

»att riksdagen med bifall till

a) motionerna I: 1112 och II: 1309, såvitt de avser etableringskontroll,

b) motionerna I: 384 och II: 435, såvitt de avser etableringskontroll,

c) motionerna I: 228 och II: 339,

d) motionerna I: 823 och II: 964

hos Kungl. Maj:t hemställer om utredning rörande etablerings- och investeringskontroll i enlighet med vad utskottet ovan anfört;»

10) vid utskottet hemställan under O

av herrar *Thorsten Larsson, Börjesson* i Glömminge och *Stridsman* (alla cp), vilka ansett

dels att det stycke i utskottets yttrande som börjar på s. 23 med orden »De problem i samband» och slutar på s. 24 med orden »I: 313 och II: 972» bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

»Vissa av de problem i samband med storstadsregionernas expansion som aktualiserats i de nu behandlade motionerna har uppmärksamrats i det regionalpolitiska utredningsarbetet. Ett särskilt avsnitt i ERU:s betänkande ägnas sålunda åt några centrala storstadsproblem. Riksdagen godtog förra året enhälligt ett uttalande av chefen för inrikesdepartementet enligt vilket tillväxten i storstadsregionerna borde dämpas och avlänkas till andra delar av landet. Detta ställningstagande återkommer i de preciseringar av regionalpolitikens mål som görs i den nu behandlade propositionen. Fastläggandet av målet att dämpa storstadsregionernas tillväxt har emellertid enligt utskottets mening inte följts upp med förslag till åtgärder avsedda att direkt och effektivt påverka utvecklingen i dessa regioner. I motionerna I: 384 och II: 435 samt I: 313 och II: 972 framhålles att sådana förslag nu bör utarbetas. I det sistnämnda motionsparet diskuteras därvid möjligheten att genom bidrag stimulera företag att flytta från storstadsregionerna. En utredningsverksamhet i syfte att ta fram underlag för och förslag till åtgärder för att begränsa storstädernas expansion bör enligt utskottets mening snarast komma till stånd.»;

dels att utskottet under O bort hemställa

»att riksdagen med bifall till

a) motionerna I: 384 och II: 435, såvitt de icke behandlats under N ovan,

b) motionerna I: 313 och II: 972, såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t hemställer om utredning rörande åtgärder för att begränsa storstädernas expansion i enlighet med vad utskottet ovan anfört;»

11) *vid utskottets hemställan under P*

av herrar *Thorsten Larsson, Börjesson* i Glömminge och *Stridsman* (alla cp);

12) *vid utskottets hemställan under Q*

av herrar *Thorsten Larsson, Börjesson* i Glömminge och *Stridsman* (alla cp);

13) *vid utskottets hemställan under R*

av herr *Thorsten Larsson* (cp);

14) *vid utskottets hemställan under S*

av herrar *Thorsten Larsson, Börjesson* i Glömminge och *Stridsman* (alla cp), vilka ansett,

dels att det stycke på s. 25 i utskottets yttrande som börjar med orden »Det allmänna önskemålet» och slutar med orden »alltså ifrågavarande motioner» bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

»Samhällsplaneringen utförs i betydande utsträckning av länsorgan och av kommunala myndigheter. För att ett från alla synpunkter gott resultat av denna verksamhet skall kunna nås är det av naturliga skäl nödvändigt att en regional samordning av läns- och kommunalplaneringen genomförs. Behovet härav framgår bl. a. av det material som redovisas i motionerna I: 995 och II: 949. Syftet med samordningen bör, som framhålles i motionerna, främst vara att förhindra att näringsliv och befolkning koncentreras till storstadbildningar och att åstadkomma en mera rättvis resursfördelning över hela landet. Enligt utskottets mening bör i första hand åtgärder vidtas för att säkerställa en regional samordning vid upprättandet av regionalpolitiska handlingsprogram (länsprogram 1970). En samverkan även i den löpande verksamheten på samhällsplaneringens område är också i hög grad angelägen. Utskottet tillstyrker alltså ifrågavarande motioner.»;

dels att utskottet under S bort hemställa

»att riksdagen med bifall till motionerna I: 995 och II: 949 hos Kungl. Maj:t hemställer om åtgärder på läns- och kommunalplaneringens område för att förhindra koncentrationsbildning i enlighet med vad utskottet ovan anfört.»